

SLOVENŠČINA 18. STOLETJA

(bere dr. Irena Orel)

Marko Pohlin: *Tu malu besedishe treh jesikov* (Ljubljana: Johann Friedrich Eger, 1781)

PREDGOVOR

Le en odgovor je ta predgovor, s' katirem se otshem unèm koker en Kratérus odgovoriti, katiri so fhe poprej prędn so te buqve videli, veliku zhes leta Dikzijonarijum, zhes njega besęde, zhes tehjsteh fästtopnoft, inu branje veliku govoriti imęli. Męne ni tu govorjenje nekar v'ti narmajnsi ręzhi oftrashelu. Le tolkajn vezh je mene ufhgálu, moje dęlu naprejgnati.

Tem buqvam be bil fnal enu nafnanu imę: *Volnák* dati, v'katiremu 24. pajnov polneh satovja, medú, voskâ, sterdú, falôge, obnôfhne itdr, tuje: tolkajn besędy, katire je Kraynska zhebęla po Abecedikarski verfti skupfnosila; al jeft sem se rajshi enega fnanega, od vezh drugeh goriuřetęga imęna *Besedishe*, Buqve teh besędy, prijel. Koker tudi res nezhd drugega niso. Ai kaj je na imęnu lefhęzhe? Kolkukrat nas je fhę ta perve list eneh bukuv fratal? Tu fo teifte buqve, katire njeh je fhę tolkajn toku mozhnu, toku dolgu, inu skorej bres usega upanja od zęle dufhęle fhelęlu, --- Inu kaj? --- Lę tu malu besedishe? --- Jeli tu muje urędnu is eno tako mervezo usega fhęlne pořtręzhi? --- Ha! Koku so pozhd spet visoke gorřę eno mishęko rodile. --- Sakaj ne tu veliku? -- enu popolnema besedishe? --- Sakaj? --- ja! řakaj nek ne? --- Sakaj sę nisę lube Kraynz, fhe řdavnej poprej doliusędl, ter, koker be pihnel, en zel, en popolnema Dikzijonarium spisal? To zhaft be bil Tebi is serza pervoshil. --- Inu mordej je fhe tudi merski edn, od dvajřtu lejt lęsęm, kar smo řazhęli Kraynzi latinske zherke shpogâti, řazhel; al kumej A B C spisal, se pak fhę tudi navelizhal, ter use skupej naenkrate na kol obęsël? Toku lęfhę v'myru dořtired dobre misle, inu vôle řakopâne, ter oftanejo řa uselej en nagodne sad, en skafęn porod, en jalov pajn. Mazheza je preslaba bla. Nekar ena misheka ni is tęga hribza na dan prishla.

Spod mojega zhebelnâka je leta prizhna mala mish: tu majhenu dęlze, tu malu besedishe perlęřlu, kar je le vonder uselej bulshę, ked nezhd. --- Al le poterplenje, le perpomozh, le podporno, inu zhas, tok be utęgnili mozhni lęvi, veliki sloni se roditi. S' zhasama ratajo jaki korenâki, katiri so se ked mali otrozi rodili. Use se řna she řgoditi. [...]

Vir: Marko Pohlin: *Tu malu besedishe treh jesikov*. gedruckt und zu haben bey Johann Friedrich Eger, 1781.

<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FU7E7FMB>

PREDGOVOR

Le en odgovor je ta predgovor, s katirem se očem unem koker en Kratérus odgovoriti, katiri so že poprej predn so te bukve videli, veliku čez leta Dikcionarijum, čez njega besede, čez tehisteh zastopnost inu branje veliku govoriti imeli. Mene ni tu govorjenje nekar v ti narmajnsi reči ostrašelu. Le tolkajn več je mene užgalu, moje delu naprejgnati.

Tem bukvam be bil znal enu naznanu ime: *Volnak* dati, v katiremu 24. pajnov polneh satovja, medú, voská, sterdú, zaloge, obnožne itdr., tu je: tolkajn besedi, katire je krajnska čebela po abecedikarski vrsti skup znosila; al jest sem se rajši enega znanega, od več drugeh gori vzetega imena *Besediše*, Bukve teh besedi, prijel. Koker tudi res neč drugega niso. Aj kaj je na imenu ležeče? Kolkukrat nas je že ta prve list eneh bukvu fratál? Tu so teiste bukve, katire njih je že tolkajn toku močnu, toku dolgu, inu skorej brez vsega upanja od cele dužele želelu. - -- Inu kaj? --- Lè tu malu besediše? --- Je li tu muje vrednu iz eno tako mrveco vsega želne postreči? --- Ha! Koku so poč spet visoke goré eno mišeko rodile. --- Zakaj ne tu veliku, enu popolnema besediše? --- Zakaj? --- Ja! zakaj nek ne? --- Zakaj se nise, lube Krajnc, že zdavnej poprej doli usedl, ter, koker be pihnel, en cel, en popolnema Dikcionarium spisal? To čast be bil Tebi is serca pervošil. --- Inu mordej je že tudi merski edn, od dvajstu lejt lesem, kar smo začeli Krajnci latinske črke špogàti, začel; al kumej A B C spisal, se pak že tudi naveličal, ter vse skupej naenkrat na kol obesel? Toku ležé v miru dostireh dobre misle, inu vole zakopane, ter ostanejo za vselej en nagodne sad, en skazén porod, en jalov pajn. Mačeca je preslaba bla. Nekar ena mišeka ni iz tega hribca na dan prišla.

Spod mojega čebelnaka je leta prična mala miš: tu majhenu delce, tu malu besediše perlezlu, kar je le vonder uselej bulše, ked neč. --- Al le potrpljenje, le perpomoč, le podporno, inu čas, tok be utegnili močni levi, veliki sloni se roditi. Sčasama ratajo jaki korenaki, katiri so se ked mali otroci rodili. Vse se zna še zgoditi. [...]

Prečrkovanje: Irena Orel.

PREDGOVOR

Le odgovor je ta predgovor, s katerim želim odgovoriti kot Kraterus¹ tistim, ki so veliko govorili proti temu slovarju, proti njegovim besedam, proti njihovemu razumevanju in branju, že preden so videli knjigo. To govorjenje me ni niti v najmanjši stvari prestrašilo. Le toliko bolj me je podžgalo k nadaljevanju mojega dela.

Tej knjigi bi lahko dal neznano ime *Uljnjak*², v katerem je 24 panjev, polnih satovja, medu, voska, [satja],³ zaloge, obnožine⁴ idr., to je toliko besed, ki jih je zbrala kranjska čebela po abecednem redu, toda sem se raje oprijel znanega, od več drugih sprejetega imena *Besediše, Bukve teh besedi*⁵. Kakor tudi res nič drugega ni. Aj, kaj je ime pomembno? Kolikokrat nas je že prvi list knjige izdal? To je tista knjiga, ki jo je že toliko ljudi iz cele dežele želelo tako močno, tako dolgo in skoraj brez vsakega upanja. --- In kaj? --- Le malo besedišče? --- Ali je vredno truda s tako drobtinico postreči vsega željne? --- Ha! Kako so pač spet visoke goré rodile miško. --- Zakaj ne veliko, popolno besedišče? --- Zakaj? --- Da! zakaj neki ne? --- Zakaj se nisi, ljubi Kranjec, že zdavnaj prej usedel ter, kakor bi pihnil, spisal⁶ cel, popoln slovar? To čast bi bil tebi iz srca privoščil. --- In morda je že tudi začel marsikdo pred dvesto leti, ko smo začeli Kranjci uporabljati latinske črke, toda komaj spisal abc, se že tudi naveličal ter vse skupaj naenkrat obesil na kol⁷? Tako ležijo zakopane pri miru dobre misli in volje mnogih ter ostanejo za vselej negodni sad, skažen porod, jalov panj. Matica je bila preslaba. Niti ena miška ni prišla na dan iz tega hribčka.

Izpod mojega čebelnjaka je prilezla pričujoča mala miš, to majhno delce, to malo besedišče, kar je le vendar vselej boljše kot nič. Toda le s potrpljenjem, le s pomočjo, le s podporo in časom bi se lahko rodili močni levi, veliki sloni. Sčasoma postanejo tisti, ki so se rodili kot majhni otroci, močni korenjaki. Vse se lahko še zgodi. [...]

Posodobila Irena Orel.

¹ Kraterus (370?–321) je bil eden od najodličnih generalov makedonskega kralja Aleksandra Velikega.

² Po SSKJ je starinski izraz za *čebelnjak*.

³ *Strd* je v Pohlinozem slovarju izraz za *sat, satje* (Marko Snoj: *Slovar Pohlinozega jezika*.

https://fran.si/215/slovar_pohlinozega_jezika/)

⁴ Po SSKJ je *obnožina* čebelarski izraz za cvetni prah, ki ga čebele prenašajo na zadnjih nogah.

⁵ Besedna knjiga.

⁶ Sestavil.

⁷ Opustil.